

Da ne bo pozabljeno!

Policijsko veteransko društvo (PVD) Sever Maribor je v Izobraževalnem centru Pekre (16. 5. 2023) predstavilo dva zbornika, in sicer: **Vojni ujetniki v vzhodnoštajerski pokrajini v letu 1991 in Dolga pot do hrama demokracije.**

Zbornika sta bila izdana ob 25. obletnici ustanovitve PVD Sever Maribor. Predstavitev obeh zbornikov je z glasbo popestril kvintet Policijskega orkestra. Predstavitev je moderiral novinar in veteran Stane Kocutar.

Ko gledamo posnetke z vojnih prizorišč po svetu, zlasti nam bližnje Ukrajine, ne moremo dojeti, da se je vse to pred dobrimi tridesetimi leti dogajalo tudi pri nas. Čeprav je bila vojna kratka, je vseeno bila vojna. Vojna z žrtvami, umrlimi in telesno poškodovanimi. In za družine tistih, ki so za samostojno državo dali svoja življenja in za vse tiste, ki so bili poškodovani, ki so postali invalidi, je bila to vojna v najhujšem pomenu besede. Zato ta del naše zgodovine preprosto ne sme biti pozabljen. In zato je tematika o vojnih ujetnikih tudi danes še kako aktualna.

Na predstavitvi zbornika so sodelovali glavni akterji tistega časa: Marko Medved, upravnik KPZ Maribor, Peter Marendič, poveljnik enote TO, Slavko Kovačič, načelnik oddelka za ljudsko obrambo, mag. Boris Sovič, takratni podpredsednik skupščine občine Maribor in Mirko Ploj, urednik zbornika.

Poleg posledic, ki nastopijo v vsaki vojni, ta pozna tudi vojne ujetnike in prebežnike. Med vojnimi ujetniki so bili pripadniki Jugoslovanske ljudske armade (JLA) in zveznega sekretariata za notranje zadeve (ZSNZ), ki so bili zajeti ali so se na poziv ali med boji predali. Pripadniki JLA, ki so po lastni odločitvi prebegnili v enote teritorialne obrambe (TO), pa so bili prebežniki. Mednje štejemo tudi častnike, vojake in civilne osebe, ki so samovoljno zapustile JLA, vendar niso prestopile v TO.

S časovne oddaljenosti tridesetih let, je danes pogled sodelujočih na okrogli mizi, na postopanje z vojnimi ujetniki v času naše osamosvojitvene vojne, jasen in objektiven. Niso presenečeni, da smo ravnali po zakonih in mednarodnih pravilih, saj nam je bila ta vojna

vsiljena. Slovenci smo že po svoji naravi takšni, da tujega nočemo, toda svojega ne damo. Želeli smo si le svojo državo, neodvisno in svobodno domovino.

Kdaj in kako se bo končala osamosvojitvena vojna drugi ali tretji dan res ni mogel predvidevati nihče. Tudi pojav vojnih ujetnikov je bil v bistvu že takoj ob pričetku vojne presenečenje. Tako velikega števila vojnih ujetnikov in prebežnikov v tako kratkem času ni upal napovedati nihče. Ob vseh težavah vojne se je pojavilo še vprašanje, kam z vojnimi ujetniki, ki jih je bilo v bistvu iz ure v uro več. Pomenili so veliko težavo in dodatno obremenjenost za pripadnike teritorialne obrambe, miličnike, civilno zaščito, Rdeči križ, civilno prebivalstvo pa še koga. In ti so v vseh pogledih ravnali z vojnimi ujetniki z veliko mero empatije do sinov, ki so v bistvu služili svoji domovini in do tedaj ponosno nosili uniformo JLA. V takšni situaciji pa se niso znašli po lastni volji oziroma krivdi. Tudi sinovi slovenskih mater so služili vojaški rok v svoji državi, še več pa po ostalih republikah bivše Jugoslavije.

Zbornik je poklon in zahvala vsem, ki so pripomogli, da je delo in ravnanje z vojnimi ujetniki potekalo, v skladu z določbami Ženevske konvencije, vzorno, predvsem pa humano in z veliko mero človečnosti. Gre za veliko dragocenost, morda tudi posebnost države Slovenije, ki jo premalo poznamo pa tudi premalo izpostavljamo. Iz zapisanega se je mogoče veliko naučiti, predvsem pa v zavesti ohraniti, kako pomembno je v najtežjih trenutkih ostati človek. To pa je bila hkrati tudi krona sodelovanja braniteljev in civilnih struktur.

Nadaljevali so s predstavitvijo zbornika z naslovom **Dolga pot do hrama demokracije** (Akcija Skala). Vsebino zbornika so predstavili Bojan Udovč, vodja varnostnega spremljanja, Tone Partljič, delegat, Rudi Moge, delegat, dr. Tomaž Čas, predsednik Združenja Sever, Tone Pozvek, generalni sekretar Združenja Sever in Mirko Ploj, urednik.

Skala je bilo tajno ime načrta za sklic seje takratne Skupščine Republike Slovenije v izrednih razmerah. Opisano je izjemno operativno in strokovno delo miličnikov, ki so obveščali delegate ter sodelavce pri prevozu in varnostnem spremstvu delegatov iz Maribora in Ptuja do Ljubljane. Vrednost zbornika pa je tudi v tem, da sodelujoči miličniki s svojimi besedami opisujejo, kako je potekalo varnostno spremljane. Svoje spomine na akcijo Skala so opisali tudi delegati. Na območju takratne UNZ Maribor je bilo leta 1990, v tridomno skupščino izvoljenih 31 delegatov. Zaradi tega je bila specifična za UNZ Maribor ta, da so imeli dve večji zbirni mesti za delegate – na Ptujju in v Mariboru. Zato dve skupini miličnikov in dve vozili (avtobus in kombi).

Zbornik je spisan tako, da so uvodoma zapisana dejstva, kot to izhaja iz pisnih virov; dokumentov, številnih načrtov, depešnih sporočil, navodil, opomnikov, fotografij itd. Drugi del zbornika predstavljajo zapisi spominov miličnikov, ki so sodelovali. Sledijo zapisani spomini delegatov in na koncu zaključek in priloge: sezname, zapisniki, dokumenti iz uradnega lista, fotografije ...

Po zaključku obeh »okroglih miz« sta se podpredsednik Združenja Sever Bojan Lunežnik in Mirko Ploj, za vzpodbudo, razumevanje, spremljanje nastajanja zbornika ter za podporo in vsestransko pomoč, zahvalila predsedniku Združenja Sever dr. Tomažu Času in generalnemu sekretarju Združenja Sever Antonu Pozveku. Obema sta poklonila avtobiografski roman Mirka Ploja *Zaznamovano otroštvo in »pravega« Mariborčana*.

Poslanstvo Policijskega veteranskega društva Sever je tudi ohranjanje zgodovinskega spomina na delovanje policije in s tema dvema zbornikoma veterani svoj del poslanstva tudi udeležijo.

Zapisal: Mirko Ploj

Foto: Branko Dogša